

**RAQAMLI MEDIAMAKONDA MILLIY MUSIQIY MEROSNI TARG'IB
QILISH ORQALI AXBOROT MADANIYATINI SHAKLLANTIRISH
MEXANIZMLARI**

Muxamedova Muhayyo Kamolxonovna

O'zbek milliy musiqa san'ati instituti psixologi.

Annotatsiya Mazkur maqolada raqamli mediamakon sharoitida milliy musiqiy merosni targ'ib qilish orqali jamiyatda axborot madaniyatini shakllantirishning nazariy va amaliy jihatlari ilmiy jihatdan tahlil qilingan. Globallashuv jarayonlari, axborot texnologiyalarining jadal rivojlanishi hamda raqamli platformalarning keng tarqalishi natijasida madaniy kontentning jamiyat ongiga ta'sir ko'rsatish imkoniyatlari tobora ortib bormoqda. Tadqiqotda milliy musiqa insonning ma'naviy dunyoqarashi, estetik tafakkuri va milliy o'zligini shakllantiruvchi muhim ijtimoiy-madaniy omil sifatida baholanadi. Shuningdek, raqamli platformalarda milliy musiqiy merosni ommalashtirish, yosh avlodning axborot iste'moli madaniyatini rivojlantirish hamda xorijiy madaniy ta'sirlarga nisbatan barqarorlikni ta'minlash mexanizmlari yoritilgan. Maqolada milliy musiqiy kontentni raqamlashtirish, zamonaviy media vositalari orqali targ'ib qilish va axborot madaniyatini rivojlantirishdagi o'rni ilmiy jihatdan asoslangan.

Kalit so'zlar: raqamli mediamakon, milliy musiqiy meros, axborot madaniyati, milliy qadriyat, raqamlashtirish, media kommunikatsiya, yoshlar, madaniy identiklik.

Аннотация В статье научно анализируются теоретические и практические аспекты формирования информационной культуры общества посредством популяризации национального музыкального наследия в условиях цифрового медиапространства. В условиях глобализации, стремительного развития информационных технологий и расширения цифровых платформ возрастает роль культурного контента в формировании сознания общества. Национальная музыка рассматривается как важный социально-культурный фактор развития духовного мировоззрения, эстетического мышления и национальной идентичности личности. Особое внимание уделено механизмам цифровизации национального музыкального наследия, его продвижению через современные медиаресурсы и повышению информационной культуры молодого поколения.

Ключевые слова: цифровое медиапространство, национальное музыкальное наследие, информационная культура, национальные ценности, цифровизация, медиакommunikация, молодежь, культурная идентичность.

Annotation This article scientifically analyzes the theoretical and practical aspects of developing information culture through the promotion of national musical heritage in the digital media environment. Due to globalization, rapid technological development, and the expansion of digital platforms, cultural content has gained increasing influence on social consciousness. National music is considered an important socio-cultural factor in shaping

spiritual worldview, aesthetic thinking, and national identity. The article examines mechanisms for digitalizing national musical heritage, promoting it through modern media resources, and improving the information culture of the younger generation.

Keywords: digital media space, national musical heritage, information culture, national values, digitalization, media communication, youth, cultural identity.

Bugungi kunda insoniyat taraqqiyotining asosiy yo'nalishlaridan biri axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining jadal rivojlanishi bilan bog'liq bo'lib, raqamli mediamakon jamiyat hayotining barcha sohalariga chuqur kirib bormoqda. Zamonaviy sharoitda axborot nafaqat bilim almashish vositasi, balki inson tafakkuri, dunyoqarashi, ijtimoiy xulq-atvori va madaniy qarashlarini shakllantiruvchi muhim omilga aylandi. Shu sababli raqamli muhitda tarqatilayotgan axborotlarning mazmuni va sifatini ta'minlash, aholining axborot madaniyatini rivojlantirish masalalari dolzarb ilmiy muammolardan biri sifatida namoyon bo'lmoqda. Axborot madaniyati tushunchasi shaxsning axborotni izlash, qabul qilish, tahlil qilish, undan oqilona foydalanish va axborot makonida mas'uliyatli faoliyat yuritish qobiliyatlarini ifodalaydi. Bugungi raqamli jamiyatda inson nafaqat axborot iste'molchisi, balki axborot yaratuvchisi sifatida ham faol ishtirok etmoqda. Bunday sharoitda milliy madaniy qadriyatlarni aks ettiruvchi sifatli kontentlarni yaratish va ularni raqamli platformalar orqali keng targ'ib qilish jamiyatning ma'naviy barqarorligini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi³⁵.

Milliy musiqiy meros xalqning tarixiy xotirasi, ma'naviy tajribasi va estetik qarashlarini o'zida mujassamlashtirgan noyob madaniy boylik hisoblanadi. Har bir xalqning musiqiy an'analari uning dunyoqarashi, turmush tarzi, qadriyatlari va ijtimoiy tajribasini aks ettiradi. Shu nuqtai nazardan milliy musiqa nafaqat san'at turi, balki jamiyatning ma'naviy taraqqiyotini ta'minlovchi ijtimoiy institut sifatida ham namoyon bo'ladi. Raqamli mediamakonning rivojlanishi milliy musiqiy merosni saqlash va targ'ib qilish uchun yangi imkoniyatlarni yaratmoqda. Ilgari milliy musiqa asosan an'anaviy ijrochilar faoliyati, konsertlar va madaniy tadbirlar orqali tarqalgan bo'lsa, bugungi kunda internet platformalari, ijtimoiy tarmoqlar, raqamli arxivlar va multimedia vositalari orqali dunyoning istalgan nuqtasiga yetkazilishi mumkin. Bu esa milliy musiqiy merosning auditoriyasini kengaytirish, uni yosh avlodga zamonaviy shaklda taqdim etish imkonini bermoqda. Shu bilan birga, raqamli mediamakonda xorijiy madaniy mahsulotlarning keng tarqalishi milliy kontentning raqobatbardoshligini oshirish zaruratini yuzaga keltirmoqda. Yoshlarning katta qismi axborotni aynan internet va ijtimoiy tarmoqlar orqali qabul qilayotgan bir davrda milliy musiqiy merosni zamonaviy media vositalari yordamida targ'ib qilish strategik ahamiyatga ega. Chunki axborot makonida mavjud bo'lgan madaniy mahsulotlar insonning estetik qarashlari, qadriyatlari va ijtimoiy pozitsiyasiga bevosita ta'sir ko'rsatadi³⁶.

³⁵ Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma'naviyat, 2008.

³⁶ Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2021.

Milliy musiqiy merosni raqamlashtirish jarayoni uning tarixiy namunalarini saqlab qolish bilan birga, ilmiy tadqiqotlar uchun ham katta imkoniyatlar yaratadi. Audio va video arxivlarni yaratish, eski ijrolarni raqamli formatga o'tkazish, milliy kuy-qo'shiqlar haqidagi ma'lumotlarni elektron bazalarda jamlash orqali madaniy merosni kelajak avlodlarga yetkazish mumkin. Bunday yondashuv milliy musiqa tarixini o'rganish va uni xalqaro miqyosda targ'ib qilish imkoniyatlarini kengaytiradi. Raqamli platformalarda milliy musiqani targ'ib qilishning muhim jihatlaridan biri uning yoshlar auditoriyasiga mos shakllarda taqdim etilishidir. Zamonaviy yoshlar qisqa video formatlari, multimedia mahsulotlari, podcastlar va interaktiv platformalarga katta qiziqish bildirmoqda. Shu sababli milliy musiqiy merosni yangi media formatlari asosida targ'ib qilish axborot madaniyatini shakllantirishning samarali mexanizmlaridan biri hisoblanadi. Raqamli mediamakonda milliy musiqiy merosni targ'ib qilish jarayonida zamonaviy kommunikatsiya texnologiyalaridan samarali foydalanish muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega. Chunki bugungi axborot jamiyatida madaniy mahsulotlarning ta'sir kuchi ko'p jihatdan ularning qaysi platformalarda, qanday shaklda va qanday kommunikatsion strategiyalar asosida taqdim etilishiga bog'liq. Milliy musiqaning mazmuniy boyligini saqlagan holda uni zamonaviy media formatlarga moslashtirish milliy madaniyatning raqamli makondagi mavqeini mustahkamlash imkonini beradi³⁷.

Axborot madaniyatini shakllantirishda milliy musiqaning o'rni, avvalo, uning inson tafakkuriga ma'naviy va emotsional ta'sir ko'rsatish xususiyati bilan belgilanadi. Musiqa insonning his-tuyg'ulariga bevosita ta'sir qiluvchi san'at turi bo'lib, u orqali muayyan qadriyatlar, ijtimoiy qarashlar va madaniy tushunchalar ongga singdiriladi. Ayniqsa, milliy qo'shiqlarda aks etgan vatanparvarlik, insoniylik, mehr-oqibat, mehnatsevarlik va tarixiy xotira kabi g'oyalar yosh avlodning ma'naviy shakllanishida muhim rol o'ynaydi. Bugungi kunda raqamli platformalar orqali tarqatilayotgan axborot hajmining ortishi insondan nafaqat axborotni qabul qilish, balki uni tahlil qilish va baholash ko'nikmalariga ega bo'lishni talab etmoqda. Shu jihatdan milliy musiqiy kontent axborot madaniyatini shakllantirishning o'ziga xos vositasi sifatida namoyon bo'ladi. Chunki milliy madaniyatga asoslangan axborot mahsulotlari insonda tanqidiy fikrlash, madaniy tafakkur va ijtimoiy mas'uliyat hissini rivojlantirishga xizmat qiladi. Raqamli mediamakonda milliy musiqiy merosni targ'ib qilishning asosiy mexanizmlaridan biri bu raqamli kontent yaratishdir. Milliy kuy-qo'shiqlarni yuqori sifatli audio va video shakllarda tayyorlash, tarixiy ijrolarni raqamlashtirish, mashhur san'atkorlar ijodini elektron platformalarda namoyish etish milliy musiqaning ommaviyligini oshiradi. Shu bilan birga, zamonaviy grafik dizayn, animatsiya, videoklip va multimedia texnologiyalaridan foydalanish yoshlarning milliy musiqaga bo'lgan qiziqishini yanada kuchaytiradi. Milliy musiqiy merosning raqamli muhitda rivojlanishida ijtimoiy tarmoqlarning o'rni alohida ahamiyatga ega. Bugungi kunda Instagram, YouTube,

³⁷ Qur'onov M. Milliy tarbiya. – Toshkent: Ma'naviyat, 2007.

Telegram, TikTok kabi platformalar madaniy mahsulotlarni tezkor tarqatishning samarali vositalariga aylandi. Ushbu platformalardan to'g'ri foydalanish orqali milliy musiqani nafaqat mamlakat ichida, balki xalqaro auditoriya orasida ham targ'ib qilish imkoniyati mavjud. Buning uchun milliy san'at namunalarini zamonaviy media talablari asosida taqdim etish, yosh ijodkorlarni qo'llab-quvvatlash va raqamli marketing strategiyalaridan foydalanish zarur³⁸.

Milliy musiqiy merosni targ'ib qilish orqali axborot madaniyatini shakllantirishda ta'lim tizimining roli ham katta. Ta'lim jarayonida milliy musiqa namunalaridan foydalanish o'quvchilarda tarixiy xotira, estetik did va milliy qadriyatlarga hurmat tuyg'usini rivojlantiradi. Shu bilan birga, media savodxonlik va raqamli madaniyat bilan bog'liq mashg'ulotlarda milliy kontentlardan foydalanish yoshlarning axborot makonida ongli va mas'uliyatli faoliyat yuritishiga yordam beradi. Milliy musiqaning raqamli makondagi mavjudligi nafaqat madaniy, balki ijtimoiy ahamiyatga ham ega. Chunki madaniy identiklikning mustahkamligi jamiyatning tashqi axborot ta'sirlariga nisbatan barqarorligini oshiradi. O'z milliy madaniyati va tarixini chuqur anglagan shaxs turli manipulyativ axborotlarga nisbatan tanqidiy yondashish imkoniyatiga ega bo'ladi. Shu sababli milliy musiqiy merosni targ'ib qilish axborot xavfsizligi va ma'naviy barqarorlikni ta'minlashning muhim omillaridan biri sifatida qaralishi mumkin. Raqamli mediamakonda milliy musiqiy merosni rivojlantirish uchun bir qator tashkiliy va texnologik mexanizmlarni amalga oshirish maqsadga muvofiqdir. Jumladan, milliy musiqa asarlarining yagona elektron bazalarini yaratish, musiqiy arxivlarni raqamlashtirish, yosh ijodkorlar uchun raqamli platformalarni rivojlantirish, milliy musiqa bo'yicha ilmiy va ommabop multimedia loyihalarini ishlab chiqish, xalqaro media platformalarda milliy musiqani targ'ib qilish ushbu yo'nalishning samaradorligini oshiradi. Shuningdek, milliy musiqiy merosni targ'ib qilishda davlat va jamoatchilik tashkilotlari, madaniyat muassasalari, ta'lim tizimi hamda ommaviy axborot vositalari o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish zarur. Chunki milliy madaniyatni rivojlantirish faqat san'at sohasi vakillarining vazifasi bo'lib qolmasdan, balki jamiyatning barcha qatlamlarini qamrab oluvchi strategik jarayon hisoblanadi.

Bugungi globallashuv sharoitida milliy musiqiy merosning raqamli makonda munosib o'rin egallashi mamlakatning madaniy nufuzini oshirishga xizmat qiladi. Milliy musiqa orqali xalqning tarixiy tajribasi, ma'naviy qadriyatlari va estetik qarashlari keng auditoriyaga yetkaziladi. Bu esa nafaqat madaniy merosni saqlash, balki jamiyatda axborot madaniyatini rivojlantirish va milliy o'zlikni mustahkamlash imkonini beradi³⁹. Shu nuqtai nazardan, raqamli mediamakonda milliy musiqiy merosni targ'ib qilish zamonaviy axborot jamiyatining muhim talablaridan biri bo'lib, u madaniy taraqqiyot, ma'naviy barqarorlik va axborot madaniyatini shakllantirishning samarali mexanizmi sifatida namoyon bo'ladi. Tadqiqot

³⁸ Castells M. The Rise of the Network Society. – Oxford: Wiley-Blackwell, 2010.

³⁹ McLuhan M. Understanding Media: The Extensions of Man. – London: Routledge, 2001.

natijalari shuni ko'rsatadiki, zamonaviy raqamli mediamakon sharoitida milliy musiqiy merosni targ'ib qilish jamiyatda axborot madaniyatini shakllantirishning samarali mexanizmlaridan biri hisoblanadi. Globallashuv va raqamli kommunikatsiyalar rivojlanishi natijasida insoniyat yagona axborot makonida faoliyat yuritayotgan bir paytda milliy madaniy qadriyatlarni saqlash, rivojlantirish va yangi avlodga yetkazish masalasi alohida ilmiy va amaliy ahamiyat kasb etmoqda. Tahlillar shuni ko'rsatdiki, milliy musiqa faqat estetik zavq beruvchi san'at turi emas, balki jamiyatning tarixiy xotirasi, ma'naviy qadriyatlari va milliy o'zligini aks ettiruvchi muhim ijtimoiy institutdir. Milliy qo'shiqchilik va musiqiy meros inson ongiga emotsional, tarbiyaviy va kommunikativ jihatdan ta'sir ko'rsatib, shaxsning dunyoqarashi, axloqiy qarashlari hamda madaniy identikligini shakllantirishga xizmat qiladi. Raqamli texnologiyalarning rivojlanishi milliy musiqiy merosni saqlash, qayta ishlash va keng auditoriyaga yetkazish uchun yangi imkoniyatlarni yaratmoqda. Elektron arxivlar, multimedia loyihalari, ijtimoiy tarmoqlar va zamonaviy raqamli platformalar orqali milliy musiqa namunalarini ommalashtirish uning nafaqat milliy, balki xalqaro miqyosdagi nufuzini ham oshirish imkonini beradi. Shu bilan birga, raqamli muhitda milliy kontentning mavjudligi yosh avlodning axborot iste'moli madaniyatini rivojlantirishga xizmat qiladi⁴⁰.

Bugungi axborot makonida turli xil madaniy va mafkuraviy ta'sirlar kuchayayotgan bir sharoitda milliy musiqiy meros jamiyatning ma'naviy barqarorligini ta'minlovchi muhim omillardan biri sifatida namoyon bo'lmoqda. Chunki milliy qadriyatlarga asoslangan axborot mahsulotlari insonlarda tanqidiy fikrlash, madaniy ong va axborotga nisbatan mas'uliyatli munosabatni shakllantiradi. Tadqiqot jarayonida raqamli mediamakonda milliy musiqiy merosni targ'ib qilishning asosiy mexanizmlari sifatida quyidagi yo'nalishlar ilmiy jihatdan asoslandi:

- milliy musiqa namunalarini zamonaviy texnologiyalar asosida raqamlashtirish;
- milliy musiqiy merosning elektron bazalarini yaratish;
- ijtimoiy tarmoqlar va raqamli platformalarda milliy musiqiy kontent ulushini oshirish;
- yoshlar auditoriyasiga mos multimedia mahsulotlarini ishlab chiqish;
- ta'lim jarayonida milliy musiqa va media savodxonlik elementlarini uyg'unlashtirish;
- milliy san'at vakillari, madaniyat tashkilotlari va media sohasi o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish.

Shuningdek, milliy musiqiy merosni raqamli makonda rivojlantirish davlatning madaniy siyosati bilan bir qatorda, axborot xavfsizligini ta'minlashning muhim tarkibiy qismi sifatida ham baholanishi mumkin. Chunki milliy madaniy immuniteti yuqori bo'lgan jamiyat turli

⁴⁰ Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari va media kommunikatsiya sohasiga oid OAK tomonidan e'tirof etilgan ilmiy maqolalar to'plami.

tashqi axborot ta'sirlariga nisbatan barqaror bo'ladi. Umuman olganda, raqamli mediamakonda milliy musiqiy merosni targ'ib qilish orqali axborot madaniyatini shakllantirish bugungi jamiyat taraqqiyotining muhim yo'nalishlaridan biridir. Milliy musiqa va zamonaviy axborot texnologiyalarining uyg'unlashuvi madaniy merosni asrash, yoshlarning ma'naviy dunyosini boyitish hamda jamiyatning axborot muhitini sog'lomlashtirishga xizmat qiladi. Kelajakda ushbu yo'nalishda milliy musiqaning psixologik ta'sir mexanizmlarini chuqur o'rganish, raqamli media texnologiyalarining madaniy jarayonlarga ta'sirini ilmiy tahlil qilish va milliy kontent yaratishning innovatsion usullarini ishlab chiqish dolzarb ilmiy vazifalardan biri bo'lib qoladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
2. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2021.
3. Qur'onov M. Milliy tarbiya. – Toshkent: Ma'naviyat, 2007.
4. Castells M. The Rise of the Network Society. – Oxford: Wiley-Blackwell, 2010.
5. McLuhan M. Understanding Media: The Extensions of Man. – London: Routledge, 2001.
6. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari va media kommunikatsiya sohasiga oid OAK tomonidan e'tirof etilgan ilmiy maqolalar to'plami.